

رابطه‌ی بین مهارت ارتباطی والدین با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

پسر و دختر ابتدایی دوره دوم شهرستان لامرد

میترا ابراهیمی

آموزگار شهرستان لامرد، لیسانس الهیات، دانشگاه پیام نور شیراز

m.ebrahimi5541@gmail.com

علی ابراهیمی

آموزگار مرکز اختلال یادگیری، آموزش و پرورش استان فارس، کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم تحقیقات

فارس

Aliebrahimi8466@yahoo.com

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه‌ی بین مهارت ارتباطی والدین با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر دوره دوم ابتدایی شهرستان لامرد بود. آزمودنی‌ها ۲۸۹ دانش‌آموزان (۱۴۷ پسر و ۱۴۲ دختر) بودند که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای اندازه‌گیری این پژوهش عبارت از مقیاس روابط عاطفی اعضای خانواده «هیل برن» (۱۹۶۴)؛ آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی «کرامتی» (۱۳۸۶)؛ و میانگین نمرات دانش‌آموزان بود. نتایج نشان داد که بین مهارت ارتباطی اعضای خانواده با رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر ($p > 0/05$) و دختر ($p > 0/01$) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه از بین حیطه‌های هشتگانه‌ی مهارت‌های ارتباطی خانواده، بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر را وجود احساس امنیت در خانواده و در مورد دانش‌آموزان دختر، محبت کردن و تجارب مشترک با والدین نشان داد.

واژه‌های کلیدی: مهارت‌های ارتباطی خانواده، روابط والد - فرزندی، رشد مهارت‌های اجتماعی، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

والدین نخستین نهاد زندگی اجتماعی کودک است که در شکل‌گیری عادت‌ها و اندیشه‌های اجتماعی کودک نقش بسیار مهمی دارد. در شکل‌گیری رفتار و دیدگاه‌های اجتماعی کودک، جنبه‌های عاطفی روابط والدین و فرزندان نقش مهمی دارد، در والدین‌هایی که والدین رفتارهای محبت‌آمیز دارند، معمولاً کودکان نیز با رفتارهای اخلاقی مثبت و احترام‌به‌دیگران و انگیزه‌ی پیشرفت رشد می‌یابند. تأثیر و نفوذ والدین بر ابعاد مختلف رشد اجتماعی کودکان بی‌شمار

است. خویشتن‌پنداری و احساس ارزشمندی خود در حال شکل‌گیری کودکان به شدت از نگرش‌های اعضای والدین به خصوص پدر و مادر نسبت به او تأثیر می‌پذیرد. همچنین میزان پذیرش اجتماعی کودک از سوی همسالان و توانایی برقراری روابط صمیمانه با آنها از محیط خانوادگی او نشأت می‌گیرد، اگر والدین صادقانه به کودک محبت کنند و به وی اعتماد کنند، او نیز دوست داشتن دیگران و مورد علاقه دیگران بودن را یاد می‌گیرد. از طرف دیگر بین خودپنداره^۱، مقبولیت اجتماعی و سازگاری اجتماعی که همگی جلوه‌های مختلف رشد اجتماعی کودک هستند با پیشرفت تحصیلی آنها رابطه‌ی مثبت وجود دارد (ورشورن^۲، ۱۹۹۶). یکی از خصایص مهم کودکانی که از رشد اجتماعی کافی برخوردارند، این است که آنها واجد مهارت‌های اجتماعی^۳ هستند، به عبارت دیگر می‌دانند چگونه کنش کنند تا خوشایند دیگران باشند. بسیاری از روان‌شناسان بر این باورند که رشد ناکافی مهارت‌های اجتماعی نقش بسزایی در ناکامی و شکست‌های آتی کودکان دارد. کودکانی که توانایی‌های ضروری برای کارکردهای بین‌فردی مؤثر را یاد نگرفته‌اند؛ پرخاشگر، تندخو و منزوی هستند و مورد تنفر دیگران قرار گرفته و توان همکاری مؤثر با دیگران را ندارند و به شدت در معرض خطرات جسمی، روحی، اخراج از مدرسه و غیره می‌باشند (وارد^۴، ۲۰۰۴).

پاولس و الیوت^۵ (۱۹۹۳) معتقدند که اغلب کودکان در ارتباط با اطرافیان (والدین، خواهر، برادر و همسالان) مهارت‌های اجتماعی را بدون تلاش فرا می‌گیرند. البته بسیاری از کودکان نیز به دلایل مختلف موفق به کسب مهارت‌های به نقش مؤثر والدین در بروز این وضعیت رفتاری اشاره کرد. پژوهش‌های مختلفی حاکی از نفوذ و تأثیر روابط خانوادگی در رشد مهارت‌های اجتماعی و تحصیلی کودکان است، نایلینگ^۶ (۲۰۱۰)، در یک مطالعه طولی در مورد تأثیر عوامل مختلف خانوادگی و اجتماعی نمی‌شوند و اغلب رفتارهای رشد نیافته و ضد رابطه‌ی مثبتی دارد؛ در مورد مادران نیز در این پژوهش مشخص اجتماعی و نامناسب از خود بروز می‌دهند که باز هم می‌توان گردید که سبک والدینی استبدادی مادران با رفتارهای اجتماعی آموزشی بر روی نتایج تحصیلی گروه‌های مختلف دانش‌آموزی با بررسی متغیرهای جمعیت شناختی و درون داده‌های آموزشی آنها، به این نتیجه رسید که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با مؤلفه‌های چندگانه خانوادگی همانند باورها و انتظارات والدین، اعمال انضباطی و مداخلات والدین، محیط عاطفی حاکم بر والدین و منابع در دسترس خانوادگی ارتباط دارد.

¹ Self Concept

² Verschueren

³ Social Skills

⁴ Ward

⁵ Powless & Elliot

⁶ Nailing

سنت و همکاران^۱ (۲۰۰۹)، در مطالعه ای با عنوان تأثیر روابط خانوادگی بر نحوه‌ی پردازش اطلاعات و سازگاری آموزشی یک نمونه‌ی ۲۱۰ نفری دانش آموزان پایه‌ی اول مشخص کردند که وجود روابط بین والدینی ناایمن به طور غیرمستقیم با پیشرفت تحصیلی ضعیف و پردازش منفی اطلاعات در وقایع استرس آور مرتبط با همسالان رابطه دارد که این وضعیت افزایش ناسازگاری کودک در طی یک دوره یکساله را پیش بینی می کند.

روپنرین و همکاران^۲ (۲۰۰۶)، در پژوهشی با عنوان تأثیر سبک های والدینی، مداخلات تحصیلی والد - کودک در خانه و ارتباط والدین با مدرسه بر روی رفتارهای اجتماعی و مهارت های تحصیلی کودکان، به این نتیجه رسیدند که سبک والدینی استبدادی پدر با مهارت های اکتسابی و وسعت واژگان کودکان رابطه‌ی منفی دارد؛ در حالی که سبک اقتدارگرایانه‌ی پدر و تعامل تحصیلی او با فرزند در خانه و تماس مداوم با مدرسه‌ی کودک با رشد این مهارت‌ها و نیز رفتارهای اجتماعی کودکان رابطه‌ی منفی دارد، در حالی که مادرائی که ارتباط مستمر با مدرسه‌ی فرزند خود دارند، فرزندان آنها از رشد اجتماعی بالاتری برخوردارند.

کینس فوگل و گریچ^۳ (۲۰۰۴) در مطالعه‌ای دریافتند که در والدین‌هایی که بین والدین تعارض هایی وجود دارد و کودکان شاهد دعوی سخت در سطح کلامی و لفظی و جسمی بودند، در روابط با دیگران به مقدار زیاد چنین رفتارهایی را از خود بروز می دادند و حتی این وضعیت ممکن است بر روابط نامزدی و شریک زندگی آنها تأثیر بگذارد. ایزلی^۴ و همکاران (۱۹۹۹) در مطالعه ای با عنوان تأثیرات والدین بر روابط اولیه‌ی کودکان پیش دبستانی با همسالان خود به این نتیجه رسیدند که والدینی که با کودکانشان صمیمی هستند و غالباً برای فرزندانشان شرایط بازی با همسالان را ترتیب می دهند و در مورد حل کردن اختلافات فرزندان خود با دوستانشان، که دوستان زیادی دارند و از مهارت اجتماعی بیشتری برخوردارند و قادر به مهار هیجانات منفی خود هستند و به طور کلی با همسالان خود خیلی خوب کنار می آیند.

هاگمن^۵ (۱۹۹۴) تحقیقی در زمینه‌ی وضوح و گرمی ارتباط والدین - فرزندان و پیشرفت تحصیلی و عملکرد روان شناختی کودکان والدین های آفریقایی - آمریکایی انجام داد و همبستگی معناداری میان ارتباط خوب والدین با فرزندان و پیشرفت تحصیلی و شایستگی کلی آنها نشان داد.

^۱ Sonnette et al

^۲ Rubin & Mills

^۳ Kinsfogel & Grych

^۴ Isley. Mcfarlin

^۵ Hagman

با توجه به نظام مندی والدین و از آنجایی که روابط زن - شوهری یکی از خرده نظام های مهم والدین محسوب می شود، تحقیقات گوناگون نشان از تأثیر روابط زناشویی بر رشد کودکان دارد. فاوبر و لانگ^۱ (۱۹۹۱؛ به نقل از برجعلی، ۱۳۸۰) ناسازگاری های زناشویی را به عنوان یک تأثیر غیرمستقیم بر نحوی سازگاری کودکان تصور کرده اند، که از طریق تأثیر آتش بر کارکرد والدین و کیفیت تربیت فرزند عمل می کند. کاون^۲ و همکاران (۱۹۹۴) تأثیر کیفیت روابط زناشویی را بر سازگاری اجتماعی کودکان کودکانی آزمایش کردند، نتایج نشان دهنده ی شواهد مستقیم و غیرمستقیم این روابط در سازگاری اجتماعی کودکان است. از نظر آنها مشکلات درونی سازی کودکان (مانند حالت های کمرویی و کناره گیری اجتماعی) حاصل تأثیر عملکرد زناشویی بر کیفیت تربیت فرزند است، در حالی که مشکلات برون سازی (مانند حالت های ضد اجتماعی و پر خاشگری کودکان) بر اساس کیفیت تعامل های زناشویی قابل پیش بینی بود. گاتمن و گاتز^۳ (۱۹۹۳) در پژوهشی با عنوان تأثیر اختلافات زناشویی بر روی ارتباط متقابل کودکان با همسالان و همچنین سلامتی آنها، به این نتیجه رسیدند که والدینی که برای حل تعارض های خود شیوه های خصمانه ای به کار می برند، فرزندی دارند که از نظر آنها وقتی پدران این کودکان افرادی عصبانی بودند و از لحاظ عاطفی از حل تعارض زناشویی فاصله می گرفتند، معلمان کودکانشان را افرادی مضطرب و دارای انزوای اجتماعی توصیف می کردند. به طور کلی آنها دریافتند زوج هایی که ازدواج آشفته داشتند، شیوه های فرزند پروری سرد (بی علاقه، عصبانیت و اجرای ضعیف محدودیت ها و ساختارها) را به کار می گرفتند و در نتیجه کودکان این والدین فشار روانی زیادی از خود نشان می دادند و از سایر بچه ها ناراحت تر و عصبانی تر بودند، به علاوه در بازی با همسالان تعامل های منفی از خود نشان می دادند. گلچین و همکاران (۱۳۸۰) در پژوهش خود بین عملکرد والدین و برخی از ویژگی های روانی نوجوانان دختر و پسر ارتباط مثبتی به دست آوردند. بر اساس نتایج این تحقیق هرچه عملکرد والدین مطلوب تر باشد، فرزندان از ویژگی هایی همچون خود پنداره، مسؤولیت پذیری، امید به آینده و گرایش مذهبی مطلوب تری برخوردارند. لعلی فاز و عسکری (۱۳۷۶) در پژوهش خود با عنوان توان پیش بینی سبک های فرزند پروری ادراک شده و متغیرهای جمعیت شناختی بر احساس تنهایی دختران دانش آموز به این نتایج دست یافتند که سبک فرزند پروری مقتدرانه به ویژه دو مؤلفه گرمی - حمایت گری و خود مختاری آن و همچنین متغیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی والدین می توانند احساس تنهایی را در دانش آموزان کاهش دهند.

^۱ Fauber & Long

^۲ Cowan

^۳ Gottman & Long

آتش روز و همکاران (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از طریق میزان دلبستگی آنها با والدین و همسالان به این نتیجه دست یافتند که رابطه‌ی معناداری بین این متغیرها وجود دارد. در این پژوهش مشخص گردید، دلبستگی به مادر بیشترین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی پیشرفت تحصیلی فرزندان است.

محبی نورالدین‌وند، شهنی ییلاق و پاشا (۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان رابطه‌ی بین مهارت‌ارتباطی اعضای والدین با دبیرستان‌های پسرانه‌ی لامرد، رابطه‌ی معناداری بین متغیرهای نامبرده به دست آوردند و مشخص شد که نقش مجموع سازگاری فردی - اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان گردیدند متغیرهای مهارت‌ارتباطی والدین از نقش تک‌تک آنها در پیش‌بینی سازگاری فردی - اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر است؛ از بین حیطه‌های مهارت‌ارتباطی متغیرهای محبت کردن، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک و احساس امنیت با متغیر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان به عنوان یکی از مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی رابطه‌ی معنادار دارند و از بین آنها وجود تجربه‌های مشترک بین فرزندان و والدین بهترین پیش‌بینی‌کننده‌ی مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان بود.

بنابراین با توجه به نقش مهم والدین و فضای عاطفی حاکم بر آن در پرورش مهارت‌های اجتماعی و تحصیلی کودکان، این پژوهش بر آن است تا رابطه‌ی بین مهارت‌ارتباطی والدین (روابط والد - فرزندی)، رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر دوره دوم ابتدایی را مورد بررسی قرار دهد. به علاوه در پی آن است تا مشخص کند، کدام یک از حیطه‌های مهارت‌ارتباطی والدین پیش‌بین‌های معناداری برای مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی این دانش‌آموزان هستند.

روش پژوهش

بر مبنای هدف اصلی پژوهش که بررسی رابطه‌ی مهارت‌های ارتباطی والدین با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی بود، از روش توصیفی نوع همبستگی استفاده گردید.

جامعه آماری: شامل کلیه دانش‌آموزان پسر و دختر دوره دوم ابتدایی شهرستان لامرد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود. تعداد نمونه مورد مطالعه ۲۸۹ نفر بود، که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای (به طور جداگانه برای دانش‌آموزان دختر و پسر) و بر اساس جدول انتخاب نمونه کرجسی و مورگان^۱ (۱۹۷۰) انتخاب گردیدند، بدین صورت که پس از دریافت آمار کل دانش‌آموزان دختر و پسر دوره دوم ابتدایی (۴۸۷۳ نفر) از اداره آموزش و

^۱. Krejcie & Morgan

پرورش، از بین کل دبستان‌های دخترانه و پسرانه شهرستان لامرد، ۱۲ دبستان به طور تصادفی انتخاب و سپس متناسب با تعداد دوره دوم هر دبستان، در نهایت ۱۱ کلاس (۵ کلاس دخترانه و ۶ کلاس پسرانه) که جمعاً ۲۸۹ دانش آموز (۱۴۷ پسر و ۱۴۲ نفر) بود، انتخاب در این پژوهش مهارت‌ارتباطی والدین و هشت حیطةی آن به عنوان متغیر پیش‌بینی و متغیر مهارت‌اجتماعی و پیشرفت تحصیلی متغیرهای ملاک هستند.

برای جمع آوری اطلاعات از مقیاس روابط والد - فرزند و آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی استفاده شد. الف) مقیاس روابط والد - فرزند: این مقیاس را آلفرد بی هیل برن^۱ (۱۹۶۴، به نقل از حقیقی و همکاران، ۱۳۸۱) به منظور سنجش میزان مهرورزی در تعاملات پدر و مادر - فرزندی ساختند. این مقیاس دارای ۸ خرده مقیاس شامل: محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد کردن و احساس امنیت است. کل مقیاس شامل شانزده پرسش و هر خرده مقیاس در برگرفته دو پرسش است. پرسش های فرد به پیوند عاطفی پدر و فرزند و پرسش های زوج به پیوند عاطفی مادر و فرزند اختصاص دارند. برای هر پرسش نیز یک طیف پنجگانه پاسخ‌دهی وجود دارد، نخستین پاسخ‌نشان دهنده‌ی ضعیف‌ترین و آخرین پاسخ‌نشان دهنده‌ی نیرومندترین رابطه‌ی عاطفی است که از زمان گذشته تا حال بین پدر و مادر و فرزند وجود داشته است. برای ارزیابی پایایی این آزمون حقیقی، شکرکن و موسوی شوشتری (۱۳۸۱) از روی ماده‌های آزمون اقدام به تهیه یک پرسشنامه‌ی ملاک کردند که به نوعی متفاوت به ارزیابی حیطة‌های هشتگانه‌ی این مقیاس می‌پرداختند، که پس از اجرای آن بر روی یک نمونه‌ی ۱۰۰ نفری از دانش‌آموزان، ضریب همبستگی بین نمره‌ی کل مقیاس روابط عاطفی اعضای والدین، حیطة‌های هشتگانه‌ی آن و پرسشنامه‌ی ملاک را محاسبه که این ضریب بین نمره‌ی کل این دو آزمون ($p > 0/001$, $OR = 0/64$) به دست آمد، نتایج ضریب همبستگی بین این دو آزمون نشان داد که پایایی این آزمون در حد مطلوب است و می‌توان به نتایج آن اعتماد کرد.

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار نمره آزمونی ها در تغییر های مورد بررسی

متغیر ها	میانگین	انحراف معیار	متغیر ها	میانگین	انحراف معیار
محبت کردن	۹/۱۴۵	۱/۲۵۰	تشویق کردن	۸/۵۲۶	۱/۸۴۳
نوازش کردن	۸/۳۹۱	۱/۷۶۳	اعتماد کردن	۸/۴۳۹	۱/۸۷۴
تایید کردن	۸/۰۱۰	۷/۹۴۱	احساس امنیت کردن	۸/۸۶۲	۱/۵۲۵
تجربه های مشترک	۷/۴۲۹	۲/۳۵۰	نمره رابطه پدر- فرزندی	۳۲/۹۴۵	۵/۷۴۴
هدیه دادن	۷/۹۷۲	۲/۱۳۰	نمره رابطه مادر- فرزندی	۳۳/۸۳۰	۵/۷۱۲

¹ Alfred B. Hill

نمره کل مقیاس مهارت‌های ارتباطی	۶۶/۷۵۵	نمره کل مقیاس مهارت‌های اجتماعی	۹۹/۴۷۴	۱۱/۵۲
والدین		والدین		

ب) آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی: این آزمون را کرامتی در سال ۱۳۸۶ به منظور سنجش میزان رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان و براساس دیدگاه گروهی از متخصصان در زمینه‌ی مهارت‌های اجتماعی مانند واکر^۱ و همکاران (۱۹۸۳) طراحی کرد. آزمون ۴۰ پرسش دارد با سه گزینه پاسخ (بلی، خیر، گاهی اوقات) که در مقیاس فاصله‌ای نمره‌گذاری می‌شود به طوری که حداکثر نمره‌ی آزمودنی ۱۲۰ است (اگر به همه‌ی سؤالات گزینه‌ی بلی را پاسخ دهد) و حداقل نمره‌ی ۴۰ (اگر برای همه‌ی سؤالات گزینه‌ی خیر انتخاب شود) و نمره متوسط ۸۰ (اگر برای همه‌ی سؤالات پاسخ گاهی اوقات داده شود) که به ترتیب نشان دهنده‌ی رشد مهارت‌های اجتماعی کامل، ضعیف، و متوسط دانش‌آموز است. به منظور سنجش روایی آزمون، کرامتی (۱۳۸۶)، از ۱۵ نفر از استادان متخصص دانشگاه فردوسی مشهد و سایر دانشگاه‌های استان خراسان در مورد پایایی آزمون نظر خواهی کرد که مورد تأیید همه‌ی آنها قرار گرفت. همچنین وی ضریب پایایی آزمون را ۰/۸۹۵ به دست آورد. در پژوهش حاضر نیز ضریب پایایی مقیاس‌های مهارت ارتباطی والدین و مهارت‌های اجتماعی به روش آلفای کرانباخ محاسبه گردید که مقدار این ضریب در مورد مقیاس روابط عاطفی والدین ۰/۸۹۱ و در مورد مقیاس رشد مهارت‌های اجتماعی ۰/۸۱۰ به دست آمد. همچنین به منظور سنجش پیشرفت تحصیلی آزمودنی‌ها، از میانگین نمرات نیمسال اول سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ دانش‌آموزان استفاده گردید.

نتایج و یافته‌ها

یافته‌های توصیفی این پژوهش شامل میانگین و انحراف معیار آزمودنی‌های نمونه برای مقیاس مهارت ارتباطی والدین و حیطه‌های آن و مقیاس رشد مهارت اجتماعی در جدول ۱ ارائه شده است. همان طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود در بین حیطه‌های هشتگانه‌ی مقیاس مهارت ارتباطی بیشترین میانگین مربوط به متغیر محبت کردن (۹/۱۴۵) و کمترین میانگین مربوط به هدیه دادن (۷/۹۷۲) است. در ضمن بیشترین انحراف معیار مربوط به تجربه‌های مشترک (۲/۳۵۰) و کمترین انحراف معیار مربوط به محبت کردن (۱/۲۵۰) است. همچنین از مقایسه‌ی میانگین‌ها معلوم می‌شود که میانگین

^۱ Walker, H. and others

نمره‌ی رابطه‌ی مادر - فرزندی (۳۳/۸۳۰) از میانگین نمره‌ی رابطه‌ی پدر - فرزندی (۳۲/۹۴۵) بیشتر است. میانگین نمرات دانش‌آموزان در مقیاس مهارت‌های‌کردن و نمره‌ی رشد مهارت اجتماعی آنها رابطه‌ی معنادار دیده می‌شود؛ نمره‌ی رابطه‌ی پدر - فرزندی نیز با رشد مهارت اجتماعی رابطه معناداری دارد ($R=0/211$)، ولی رابطه‌ی مادر - فرزندی رابطه‌ی معناداری با رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر ندارد. در مورد دانش‌آموزان دختر نیز همان‌گونه که نتایج جدول نشان می‌دهد، بین نمره‌ی کل مهارت‌ارتباطی والدین و نمره‌ی رشد مهارت اجتماعی رابطه‌ی معنادار در سطح اطمینان ۰/۰۱ وجود دارد ($R=0/283$). همچنین بین حیطه‌های محبت‌کردن، تجربه‌های مشترک و نمره‌ی رابطه‌ی پدر - فرزندی، و نمره‌ی مادر - اجتماعی نیز برابر با ۹۹/۴۷۴ و انحراف معیار آن ۱۱/۵۲۰ می‌باشد. فرزندی در سطح ۰/۰۱ با نمره‌ی رشد مهارت اجتماعی رابطه‌ی فرضیه‌ی اول: بین مهارت‌ارتباطی والدین و هشت حیطه‌ی آن با رشد معنادار دیده می‌شود؛ و حیطه‌های نوازش‌کردن، تأیید‌کردن، مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر و دختر چهارم و هدیه‌دادن، و تشویق‌کردن، نیز در سطح ۰/۰۵ با رشد مهارت پنج‌ابتدایی شهرستان لامرد رابطه‌ی معنادار وجود دارد. اجتماعی رابطه‌ی معنادار دارند و فقط دو حیطه‌ی اعتماد‌کردن، و از نتایج بررسی فرضیه‌ی اول در جدول ۲ چنین برمی‌آید که احساس امنیت رابطه‌ی معناداری با رشد مهارت اجتماعی ندارند.

در مورد دانش‌آموزان پسر بین نمره کل مهارت‌های ارتباطی والدین و فرضیه‌ی دوم: برخی از حیطه‌های مهارت‌های ارتباطی والدین از توان نمره‌ی مقیاس رشد مهارت‌های اجتماعی رابطه‌ی معنادار در سطح بیشتری در پیش‌بینی رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان ۰/۰۵ وجود دارد ($R=0/198$). همچنین بین حیطه‌های تأیید‌پسر و دختر دوره دوم ابتدایی شهرستان لامرد کردن، تجربه‌های مشترک، تشویق‌کردن و احساس امنیت لامرد برخوردارند.

جدول ۲- ضرایب همبستگی بین مهارت‌های ارتباطی والدین و حیطه‌های آن با رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان

متغیر ملاک (رشد مهارت‌های اجتماعی)				متغیرها پیش‌بین	
P	R	P	R		
۰/۰۰۱	**۰/۲۸۳	۰/۰۱۶	*۰/۱۹۸	نمره کل مهارت‌های ارتباطی	۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰
۰/۰۰۱	**۰/۲۸۲	۰/۷۷۳	۰/۰۲۴	محبت‌کردن	
۰/۰۱۹	*۰/۱۹۷	۰/۵۱۲	۰/۰۵۴	نوازش‌کردن	
۰/۰۲۴	*۰/۱۸۹	۰/۰۱۹	*۰/۱۹۳	تأیید‌کردن	
۰/۰۰۳	**۰/۲۵۲	۰/۰۱۱	*۰/۲۱۰	تجربه‌های مشترک	

۰/۰۱۴	*۰/۲۰۵	۰/۲۸۵	۰/۰۸۹	هدیه دادن
متغیر ملاک (پیشرفت تحصیلی)				متغیر ها پیش بین

۰/۰۰۳	*۰/۱۷۲	۰/۰۲۲	*۰/۱۸۸	تشویق کردن
۰/۰۴	۰/۱۴۵	۰/۰۶۰	۰/۱۵۶	اعتماد کردن
۰/۳۸۰	۰/۰۷۴	۰/۰۰۳	*۰/۲۴۲	احساس امنیت کردن
۰/۰۰۵	**۰/۲۳۶	۰/۰۱۰	*۰/۲۱۱	نمره رابطه پدر- فرزندی
۰/۰۰۱	**۰/۲۸۸	۰/۰۵۶	۰/۱۵۸	نمره رابطه مادر- فرزندی
***معنادار در سطح ۰/۰۱ (دو دامنه)		معنادار در سطح ۰/۰۵ (دو دامنه)		

جدول های ۳ - تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام برای پیش بینی رشد مهارت اجتماعی دانش آموزان براساس حیطه های مهارت ارتباطی والدین

نسبت F سطح P	مقدار بتا	مجذور آر تنظیم شده	متغیر های پیش بینی کننده	جنسیت	متغیر های پیش بینی شونده
F=9/053 P<0/003	B=0/242	R ² ۰/۰۵۲	احساس امنیت	پسر (۱۴۷ نفر)	رابطه پدر- فرزندی
F=8/182 P<0/001	B=0/220 B=0/172	R ² ۰/۰۹۲	محبت کردن تجارب مشترک	دختر (۱۴۲ نفر)	رابطه مادر- فرزندی

جدول ۴- ضرایب همبستگی بین مهارت ارتباطی والدین و حیطه های آن با میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر

P	R	P	R	
۰/۰۲۸	**۰/۱۸۴	۰/۰۰۱	*۰/۲۷۲	نمره کل مهارت های ارتباطی
۰/۰۰۱	**۰/۲۶۴	۰/۰۰۱	**۰/۲۶۱	محبت کردن
۰/۳۰۲	۰/۰۸۷	۰/۰۳۶	**۰/۱۷۳	نوازش کردن
۰/۵۱۹	۰/۰۵۵	۰/۲۹۴	*۰/۰۸۷	تایید کردن
۰/۴۹۱	۰/۰۵۸	۰/۰۰۶	**۰/۲۲۶	تجربه های مشترک
۰/۰۱۸	*۰/۱۹۸	۰/۰۲۸	*۰/۱۸۱	هدیه دادن
۰/۰۰۷	**۰/۲۲۴	۰/۰۰۰	*۰/۳۴۸	تشویق کردن
۰/۴۲۷	۰/۰۶۷	۰/۲۴۷	۰/۰۹۶	اعتماد کردن
۰/۲۱۵	۰/۱۰۵	۰/۰۰۴	**۰/۲۳۴	احساس امنیت کردن
۰/۰۴۱	*۰/۱۷۲	۰/۰۰۱	**۰/۲۶۴	نمره رابطه پدر- فرزندی
۰/۰۵۱	۰/۱۶۴	۰/۰۰۳	۰/۲۴۳	نمره رابطه مادر- فرزندی
		**معنادار در سطح ۰/۰۱ (دو دامنه)		معنادار در سطح ۰/۰۵ (دو دامنه)

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که حیطه‌های هشتگانه‌ی مهارت‌ارتباطی والدین فقط ۵/۲ درصد از واریانس مهارت‌های اجتماعی را تبیین می‌کنند، و از این میان حیطه‌ی احساس امنیت کردن قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مهارت‌اجتماعی دانش‌آموزان پسر را دارد و ۲۴/۲ درصد این واریانس را تبیین می‌کند و دیگر حیطه‌های مهارت‌ارتباطی والدین، در این الگو پیش‌بینی‌کننده‌های معناداری نبودند. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد که حیطه‌های هشتگانه‌ی مهارت‌های ارتباطی والدین فقط ۹/۲ درصد واریانس مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر را تبیین می‌کنند، و از بین آنها، حیطه‌ی محبت کردن ۲۲ درصد و حیطه‌ی تجارب مشترک ۱۷/۲ درصد واریانس مدل را تبیین می‌کنند. بقیه حیطه‌های مهارت‌های ارتباطی والدین پیش‌بینی‌های معناداری نبودند.

فرضیه‌ی سوم: بین مهارت‌ارتباطی والدین (هشت حیطه آن) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر دوره دوم ابتدایی شهرستان لامرد رابطه‌ی معنا دار وجود دارد. همان طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، بین نمره‌ی کل مهارت‌ارتباطی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر رابطه‌ی معناداری در سطح اطمینان ۰/۰۱ وجود دارد

(R=۰/۲۷۲).

جدول های ۵ - تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام برای پیش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان براساس حیطه های مهارت ارتباطی والدین

متغیر های پیش بینی شونده	جنسیت	متغیر های پیش بینی کننده	مجدور آر تنظیم شده	مقدار بتا	نسبت F	سطح P
پسر (۱۴۷ نفر)	تشویق کردن	$R^2=0/115$		B=0/348	F=19/98	P<0/000
دختر (۱۴۲ نفر)	محبت کردن	$R^2=0/063$		B=0/264	F=10/489	P<0/001

این ارتباط معنادار در مورد همه‌ی حیطه‌های مهارت‌ارتباطی والدین به غیر از دو حیطه‌ی تأیید کردن و اعتماد کردن مشاهده می‌شود. بالاترین مقدار همبستگی بین حیطه‌ی تشویق کردن با پیشرفت تحصیلی است ($R=0/348$) که در سطح اطمینان ۰/۰۱ نیز معنادار است. همچنین بین رابطه‌ی پدر و مادر - فرزند، با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در سطح اطمینان ۰/۰۱ (به ترتیب $R=0/264$ و $R=0/223$) رابطه‌ی معنادار مشاهده می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که بین نمره‌ی کل مهارت ارتباطی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر نیز رابطه‌ی معناداری در سطح اطمینان ۰/۰۵ وجود دارد ($R=0/184$). این همبستگی معنادار برای حیطه‌های محبت کردن، هدیه دادن، و تشویق کردن نیز به چشم می‌خورد، که در این میان بالاترین همبستگی معنادار بین حیطه‌ی تشویق کردن با میانگین درسی مشاهده می‌شود ($R=0/224$).

فرضیه‌ی چهارم: برخی از حیطه‌های مهارت ارتباطی والدین از توان بیشتری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر دوره دوم ابتدایی شهرستان لامرد برخوردارند.

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که مدل حیطه‌های هشتگانه‌ی مهارت ارتباطی والدین برای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر، ۱۱/۵ درصد واریانس را تبیین می‌کند، و از بین حیطه‌های هشتگانه، حیطه‌ی تشویق کردن به تنهایی ۳۴/۸ درصد واریانس مدل را تبیین می‌کند. در این مدل بقیه‌ی حیطه‌های مهارت‌ارتباطی والدین پیش‌بین‌های معناداری نبودند.

مدل پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر نیز از روی حیطه‌های هشتگانه‌ی مهارت ارتباطی والدین فقط ۶/۳ درصد واریانس را تبیین می‌کند و توان بالایی ندارد. از بین این حیطه‌ها، محبت کردن به تنهایی ۲۶/۴ درصد قدرت پیش‌بینی را در اختیار دارد و دیگر حیطه‌های مهارت‌ارتباطی والدین در این مدل معنادار نبودند.

بحث و نتیجه‌گیری

همان طور که نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد، ضرایب همبستگی بین نمره‌ی کل مهارت‌ارتباطی والدین و رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر و دختر معنادار است. و از بین حیطه‌های مهارت‌های ارتباطی والدین در مورد دانش‌آموزان پسر حیطه‌های تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، تشویق کردن، احساس امنیت و رابطه‌ی پدر - فرزندی با رشد مهارت‌های اجتماعی رابطه‌ی معنادار دارند، و در مورد دانش‌آموزان دختر نیز به غیر از دو حیطه‌ی اعتماد کردن و احساس امنیت بقیه‌ی حیطه‌های مهارت‌های ارتباطی والدین با نمره‌ی کل مقیاس رشد مهارت‌های اجتماعی رابطه‌ی مثبت معنادار دارند.

در جدول ۳، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام برای تعیین پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی از روی حیطه‌های مهارت‌های ارتباطی، نشان می‌دهد که در مورد دانش‌آموزان پسر، حیطه‌ی احساس امنیت از توان پیش‌بینی کنندگی مهارت‌های اجتماعی برخوردار است و در مورد دانش‌آموزان دختر نیز دو حیطه‌ی محبت کردن و تجارب مشترک بین والدین و فرزندان بهترین پیش‌بینی کننده‌های رشد مهارت‌های اجتماعی محسوب می‌گردند. نتایج به دست آمده از بررسی فرضیه‌های اول و دوم این پژوهش هماهنگ با یافته‌های به دست آمده از پژوهش‌های قبلی است (به عنوان مثال: روپنرین و همکاران، ۲۰۰۶؛ روبین و میلز، ۲۰۰۵؛ کینس فوگل و گریچ، ۲۰۰۴؛ ایزلی و همکاران، ۱۹۹۹؛ ایزنبرگ و فابس، ۱۹۹۸؛ محبی نورالدین وند و همکاران، ۱۳۸۲؛ گلچین و همکاران، ۱۳۸۰؛ لعلی فاز و عسکری؛ ۱۳۷۶). همسویی بین یافته‌های پژوهش حاضر و پژوهش‌های دیگر نشان دهنده‌ی این واقعیت است که روابط عاطفی پدر و مادر با فرزندان نقش بسیار مهمی در فرایند اجتماعی شدن کودکان دارد. در والدین‌هایی که والدین رفتارهای محبت‌آمیز دارند و با فرزندان خود نیز همدلی و تعامل مثبت دارند، معمولاً کودکان نیز با رفتارهای اخلاقی مثبت و توأم با احترام با دیگران ارتباط برقرار خواهند کرد. در واقع می‌توان نتیجه گرفت که با اینکه والدین و والدین تنها کسانی نیستند که در اجتماعی کردن فرزندان شرکت دارند، همواره والدین به عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی شدن آنان در نظر گرفته می‌شود و جنبه‌های عاطفی روابط والدین و فرزندان در این زمینه جایگاه محوری دارد. اگر پدر و مادر روابط گرم و صمیمانه‌ای با فرزندانشان داشته باشند و همواره نیازهای کودکان خود را از راه مطلوب و در حد لزوم تأمین کنند، آنها با غرور و اعتماد به نفس پا به عرصه‌ی زندگی اجتماعی می‌گذارند و در حل مشکلات به خود ترس و بیم راه نمی‌دهند و با دوستان، همکلاسان، معلمان و به طور کلی محیط و اجتماع مشکلی نخواهند داشت. کودکان همان طور که مهارت‌های اجتماعی را از طریق آموزش مستقیم والدین می‌آموزند، با مشاهده‌ی نحوه‌ی عملکرد والدین در موقعیت‌های مختلف اجتماعی، عملکرد اجتماعی مطلوب را یاد می‌گیرند.

همچنین نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد ضرایب همبستگی بین نمره‌ی کل مهارت ارتباطی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر معنادار است. نتایج این جدول نشان می‌دهد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر با محبت کردن، نوازش کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، و احساس امنیت آنها در محیط والدین رابطه‌ی مثبت معنادار دارد. و در مورد دانش‌آموزان دختر نیز با محبت کردن، هدیه دادن و تشویق کردن آنها رابطه‌ی مثبت معنادار دارد.

با ملاحظه‌ی جدول ۵، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه‌ی گام به گام برای تعیین پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از روی حیطه‌های مهارت‌های ارتباطی، نشان می‌دهد که در مورد دانش‌آموزان پسر از بین این حیطه‌ها، حیطه‌ی تشویق کردن و در مورد دانش‌آموزان دختر نیز حیطه‌ی محبت کردن بهترین پیش‌بینی کننده‌ی پیشرفت تحصیلی این دانش‌آموزان محسوب می‌گردند. که این یافته لزوم اهمیت و توجه بیشتر والدین‌ها به برقراری رابطه‌ی عاطفی عمیق و استفاده از شکل‌های مختلف تقویت برای بهبود عملکرد تحصیلی فرزندانشان به خصوص در مقطع ابتدایی را می‌رساند. نتایج به دست آمده از بررسی فرضیه‌های سوم و چهارم این پژوهش یافته‌های پژوهش‌هایی تأیید می‌کند که در داخل و خارج از کشور ارتباط معنادار بین مهارت ارتباطی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را نشان داده‌اند، (برای مثال: نایلینگ، ۲۰۱۰؛ سنت و همکاران، ۲۰۰۹؛ مک فارلین، ۲۰۰۵؛ هاگمن، ۱۹۹۴؛ آتش روز و همکاران، ۱۳۸۴؛ محبی نورالدین وند و همکاران، ۱۳۸۲؛ محسنی کوچصفهانی، ۱۳۷۶). هماهنگی بین یافته‌های پژوهش حاضر و پژوهش‌های انجام شده قبلی نشان می‌دهد که میان مهارت ارتباطی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ی مثبت معنادار وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت آنجا که والدین به نیازهای عاطفی فرزندان خود در حد معقول رسیدگی کنند و با آگاهی از اصول تعلیم و تربیت و چگونگی رشد شخصیت و ویژگی‌های کودک در هر مرحله از رشد آنها، با فرزندان خود برخورد کنند، شاهد پیشرفت تحصیلی آنها خواهیم بود. بدیهی است که شرط لازم برای داشتن توجه، انگیزه و اشتیاق به یادگیری و پیشرفت تحصیلی کودکان، تأمین نیازهای اساسی آنها در محیط والدین، به خصوص از سوی والدین است. ارضا نشدن یا ارضای ناقص نیازهای فیزیولوژیک و همچنین نیازهای روانی همانند نیاز به امنیت، محبت و احترام باعث می‌گردد تا کودکان در مدرسه دستخوش اضطراب و ناامنی شوند و به جای حل مسأله و پرداختن به تکالیف شناختی، بیشتر نگران و دلواپس نیازهای زیستی و عاطفی خود و همین‌طور شرایط ناامن و فضای تهدید آمیز کلاس درس باشند. بنابراین می‌توان گفت که بسیاری از مشکلات رشد و تعلیم و تربیت کودکان در فضای عاطفی حاکم بر والدین ریشه دارد و حل این مشکلات از طریق کمک به رشد و آگاهی والدین انجام می‌گیرد. در مورد تبیین تفاوت حیطه‌های مهارت ارتباطی خانواده در رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان و پیشرفت تحصیلی آنان در این پژوهش، توجه به تفاوت‌های فرهنگی و نحوی فرزندپروری و مهارت‌ارتباطی والدین در جامعه آماری تحقیق نیز حایز اهمیت است مثلاً

در این پژوهش حیطه‌ی هدیه دادن در پیشرفت تحصیلی واریانس زیادی را تبیین نکرد و این امر شاید برمی گردد به عوامل فرهنگی که در این جامعه آماری کمتر والدین به کودکان خود هدیه می دهند.

منابع

آتش روز، بهروز. شهلا پاکدامن و علی عسگری. (۱۳۸۴). «بررسی رابطه و پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از طریق میزان دلبستگی به مادر، پدر و همسالان دانش آموزان سال اول دبیرستان»، فصلنامه‌ی پژوهشی، والدین دانشگاه شهید بهشتی تهران.

برجلی، احمد. (۱۳۸۰)، «تحول شخصیت در نوجوان»، تهران انتشارات ورای دانش.

حقیقی، جمال. حسین شکرکن و مژگان موسوی شوشتری. (۱۳۸۱)، «بررسی رابطه‌ی مهارت‌ارتباطی والدین با سازگاری دانش‌آموزان دختر پایه سوم مدارس راهنمایی اهواز». مجله علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید چمران، اهواز دوره سوم، سال نهم، شماره های ۱ و ۲، صص ۷۹ تا ۱۰۸.

رضایی، فاطمه. حسن احدی. حسن پاشا شریفی و یوسف کریمی. (۱۳۸۶)، «رابطه‌ی کیفیت زندگی والدین با عملکرد مدرسه‌ای دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر اصفهان»، فصلنامه‌ی دانش و پژوهش در روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، اصفهان سال نهم، شماره ۳۳، صص ۱۴۸-۱۳۱.

کرامتی، محمدرضا. (۱۳۸۶)، «تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی ریاضی»، مجله علمی - پژوهشی روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه، تهران سال سی و هفتم، شماره ۱، صص ۵۵-۳۹.

گلچین، مه‌ری و همکاران. (۱۳۸۰)، «ارتباط عملکرد والدین با برخی ویژگیهای روانی نوجوانان دختر و پسر»، مجله‌ی پژوهش در علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی اصفهان.

لعلیفاز، احمد و عباسعلی عسگری. (۱۳۸۶)، «بررسی توان پیش بینی سبک های فرزندپروری ادراک شده و متغیرهای جمعیت شناختی بر احساس تنهایی دختران دانش آموز»، فصلنامه اصول بهداشت، روانی سال دهم، شماره سی و هفتم، صفحه ۸۸-۷۱.

محبی نورالدین وند، محمدحسین. منیجه شهنی ییلاق و غلامرضا پاشا. (۱۳۸۲)، «رابطه‌ی بین مهارت ارتباطی اعضای والدین با سازگاری فردی - اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانهای پسرانه مسجد سلیمان»، فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، اصفهان سال ششم، شماره ۱۹ و ۲۰ صص ۵۱-۷۴.

محسنی کوچصفهانی، ناهید. (۱۳۷۶)، «بررسی چگونگی تأثیر روابط عاطفی والدین بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر منطقه سعدآباد»، پایاننامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم تهران.

انگلیسی

- Cowan, P.A. and Others. (1994). Pre-birth to Preschool Family Factors in Children's, Adaptation to Kindergarten. In R.D. Parke & S. Kellam (Eds), Exploring Family Relationships with the Social Context, P. (15-114).
- Eisenberg, N. Fabes, R.A. (1998). Contemporaneous and longitudinal prediction of children's sympathy from dispositional regulation and emotionality. *Developmental Psychology*, 34, 910-924.
- Gottman, J.M. & Katz, L.F. (1993). Patterns of marital conflict Predict children's internalizing and externalizing behaviors. *Developmental psychology*, 29.940-250.
- Hagman, Julie. (1994). Parent-child communication clarity, children's academic achievement, and psychology functioning: A study of inner city African-American families, California school of professional psychology. Berkeley Alameda degree: PhD.
- Isley, S.L., O'Neil, R., Clatfelter, D., & Parke, R.D. (1999). Parent and child expressed effect and children's social competence: Modeling direct and indirect pathways. *Development Psychology*, 35, 547-560.
- Kinsfogel, M., & Grych, H. (2004). Interparental conflict and adolescent dating relationships. *Journal of family psychology*, 18,505-515.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational & Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Nailing, Xia. (2010). Family factors and student outcomes. Rand Corporation, Ph.D. ERIC Document Reproduction Service, [trievedhttp://www.eric.ed.gov/ERICPortal/recordDetail?acno=EJ302109](http://www.eric.ed.gov/ERICPortal/recordDetail?acno=EJ302109).

Powless, D.L. & Elliot, S.N. (1993). Assessment of social skills of Native American preschoolers: teachers and parents ratings. *The Journal of school Psychology*. 31(2), 293-307.

Roopnarine, Jaipaul. L., krishnakumar, Ambica. Metindogan, Aysegul., & Evans, Melanie. (2006). Links between parenting styles, parent- child academic interaction, parent- school interaction, and early academic skills and social behaviors in young children of English-speaking Caribbean immigrants. *Early Childhood Research Quarterly* 21, 238-252.

Rubin, K.H., & Mills, R.L. (2005). Maternal beliefs about adaptive and maladaptive social behaviors in normal, aggressive and withdrawn preschools. *Journal of Abnormal psychology*, 114, 4, 419-435.

Secar, Zarife. And others (2009). Social skills and problem behavior of children with different cognitive styles who attend preschool education. Retrieved 4-7 February 2009, <http://www.ScinceDirect.com>.

Sonnette, M.B. And others (2009). Children's Representation of family Relationships, peer information, and school Adjustment. *Developmental Psychology*, V 45, N 6, P 1740-1751. Retrieved, <http://www.elsevier.com>.

Verschuren, K. (1996). The internal working model of self, and competence in five years old. *Journal of child development*, 67, 5, 2493-2511.

Walker, H. and others. (1983). the walker social skills curriculum. Austin university of Oregon, TX: Pro-Ed.

Ward, S.M. (2004). Our children's social skills. *Eric Digest*. ERIC Document Reproduction Service, Retrieved <http://www.eric.ed.gov/ERICPortal/recordDetail?ac cno=ED411279>.